

Penavin Olga

ROMÁN KÖLCSÖNSZAVAK A JUGOSZLÁVIAI SZÉKELYEK NYELVÉBEN

0. Dolgozatom célja, hogy összeszedjem a Jugoszláviában élő székel-
yek nyelvében a román nyelv hatásköréből kikerülés után, még 90 év
múltán is megtalálható román kölcsönszavakat.

A gyűjtés nem volt szándékos. A szógyűjtemény tehát nem kérdő-
íves vagy más, kimondottan ebből a célból, erre irányuló gyűjtőmunka
eredménye, hanem a beszélgetésekből, elbeszélésekből, mesékből, balla-
dákból és más nyelvi megnyilatkozásokból, csak ritkán rákérdezéssel
kapott válaszokból való szemelgetése.

A nyelvi megnyilatkozások földműves emberek szájából hangzottak
el, ennek a rétegnek a nyelvhasználatát tükrözik. Az adatszolgáltatók
között voltak az első szervezeten telepítettek gyermekei és ezek gyer-
mekei, a későbbi, az I. világháború idején érkező rajok tagjai, illetve a
még később érkezett telepesek, akik egyénileg szánták rá magukat a ki-
vándorlásra.

A telepítéskor kijött első generációval érthető okokból nem találko-
zhattunk. (A gyűjtést 1950 táján kezdtük el Hertelenden.) A második
generáció, amely kisgyerek volt a kitelepedés idején, élénken emlékezett
még szülei elbeszélése alapján sok mindenre, nyelvi szinten teljesen
romlatlanul nőtt fel és öregedett meg, hisz keveset járt a városba, nem
cselédeskedett a szomszédos Pancsován, Belgrádban, Kovinban. Otthon
és a határban találta meg foglalkozását. A falu más nyelvű lakóival
szép egyetértésben élt, de azok nagyobb, nyelvi rendszert átalakító ha-
tást nem gyakoroltak rá. Ez a második generáció éppen úgy beszélt,
mint az első, a szüleiktől kapottat adták azután át a falusi gazdasági
körülmények szabta művelődési szinten maradt harmadik generációnak.

A szervezett telepítéskor érkezettekhez jött újabb csoport lényegesen
nem változtatott a kölcsönszavak számán, illetve fogalomkörhöz való
tartozásán. A modern gazdasági, társadalmi életre vonatkozó idegen ere-
detű szavak ugyanis már nem román közvetítéssel kerültek be, hanem
közvetlenül a szerbhorvát nyelvből.

0.1. Ha összehasonlítjuk a gyűjtött anyagot Márton Gyula *A moldvai
csángó nyelvjárás román kölcsönszavai* (Kriterion, Bukarest, 1972.) c.
gyűjteményével, akkor sok szóról kiderül, hogy itt is megvan az, ami a
moldvai csángóban. Még hangalakban is, jelentésben is egyezik szinte
minden szó, kevés az olyan, amelyikben alaki változás jelentkezik, talán

azért, mert még 90 évvel ezelőtt is így hangzottak, vagy esetleg azért, mert székelyeink időközben, a román nyelvtől távolabb kerülve, ezt a kevés számú kivételt a saját nyelvi ízlésük szerint formálták.

A szavak azonosításában nagy haszonnal forgattam Márton Gyula fentebb említett kitűnő és nélkülözhetetlen könyvét.

Én nem szándékoztam szóelemzést végezni, mint ő, csak számba akartam venni az új környezetben, más társadalmi, gazdasági viszonyok között élő székelyeink nyelvében még 90 év múltával is élő román kölcsön-szavakat. Minden szó után megjegyeztem a román nyelvi megfelelőt.

Természetesen nem teljes a szójegyzék, még sok munkára lenne szükség az aránylag teljes anyag felgyűjtésére. Lehetnek tévesen felvett szavak is a szójegyzékben, de szolgáljon melegségemre, hogy a levéltári anyag hiányában nagyon nehéz innen kideríteni az átvétel idejét. Az volt az irányadó szempont: ha megtaláltam az illető szót a legidősebb generáció nyelvében is, akkor felvettem. E generáció ugyanis még nem magyar-szerbhorvát kétnyelvű, kevesen és keveset ismernek a szerbhorvát nyelvből, legfeljebb csak hallomás után sajátították el a fiatalabbaktól a modern életre vonatkozó szavakat. A fiataloknál ugyanis a városiasodás, sok esetben pedig nyelvjárásuk szégyenlése miatt nem egyszer nyelvváltás is bekövetkezik. A vendégmunkás élet szerte Európa és Ausztrália mezőin és gyáraiban is megteszi a magáét nyelvi síkon is.

0.1.2. A szójegyzékben közölt szavak nyelvjárási alakjának ejtémódját nem jelölöm pontosan, csak hozzávetőlegesen, mert a pontos hangtani jelölés a mellékjelek miatt sok, nálunk megoldhatatlan nyomdatechnikai nehézséget okozott volna.

1. Mielőtt témánkra térnénk, a könnyebb megértés kedvéért nagy vonásokban ismerjük meg székelyeink történetét.

A Jugoszláviában lakó székelyek Bánát 3 községében található: Hertelendyfalván (Hertelend — Vojlovica), Székelykevény (Székeli — Skorenovac) és Sándoregyházán (Ivanovo).

Míg odáig jutottak, hogy a Bánság kenyeret, otthont adott nekik, sok szenvedésen, megpróbáltatáson mentek keresztül.

De talán kezdjük történetüket a XVIII. századtól, a XVIII. században lejátszódott véres eseménytől, mely a „csángás”, a bujdosás, a menekülés kinkeserves útjára kényszerítette őket.

Kálváriájuk az 1762-es esztendőben kezdődött. Ekkor ugyanis az 1762-ben a Székelyföldön felállítandó határőrségbe jelentkezettek viszszaléptek, mert katonáskodni, ugyanakkor adót is fizetni, szükség esetén az országhatáron túl saját költségen katonáskodni nem akartak. Erre Mária Terézia 1763-ban elrendelte a sorozást, de a férfiak a sorozóbizottság elől az erdőkbe húzódtak. A bujdosók 1764. január első napjaiban Madéfalvára gyűltek, hogy a sorozóbizottsággal tárgyaljanak, de január 7-én hajnalban a katonaság vérfürdőt rendezett a faluban, gyilkolt, pusztított, felperzselt Madéfalvát, az ellenállás központját. A csiki és háromszéki menekülők a Gyimes felé vették útjukat, azon túl is Moldvába igyekeztek. Közben sokan elpusztultak, egyesek az Olt jeges vizében lelték halálukat, mások az erdőkben véreztek el súlyos sebeiktől. Csikország a halál birodalma lett.

A vérfürdő után tömeges kivándorlás vette kezdetét. Menekültek a székelyek a zaklatás, a bebörtönzés elől.

Az otthon maradottak élete sem volt rózsásabb. Nemcsak a bizonytalanság, a szegénység is kínozta őket. Ezek is vándorbotot fogtak kezükbe és Moldva felé vették útjukat. 1765 decemberében ugyan általános kegyelmet adott a királynő a kivizsgáló bizottság által bűnösnek nem talált személyeknek, de így is csak kevesen tértek vissza Moldvából. Számuk Moldvában állandóan gyarapodott, mert a kivándorlás nem szűnt meg.

A menekültek kisebb része a Szeret menti falvakban talált menedéket, a nagyobb rész új falvakat alapított a Tatros, Tázló és Beszterce folyók mentén. Moldva vajdája szívesen fogadta őket, földet, adókedvezményt adott nekik. Körülbelül 15—20 évig éltek nyugalomban. 1774-ben az osztrákok megszállták Bukovinát. Be kellett népesíteni. El is indultak a hajdani menekültek a jobb élet reményében. 1776-ban, 1777-ben Fogadjisten és Istensegíts falvak már megalakultak a Szucsáva partján. 1784—1786 volt az áttelepítés ideje. A Szucsáva menti termékeny völgyben Józseffelva és Andrásfalva új községek fogadták be az érkezőket. Az egyes családok a telken kívül 18 hektár szántót és rétet kaptak. A szomszédos földbirtokosok azonban robotra és dézsmafizetésre kényszerítették őket. Ehhez nem voltak hozzászokva sem otthon, sem Moldvában. A legkisebb hibáért is fenyítették őket, lelketlenül kihasználták a birtokosok a kiszolgáltatottakat. A robot csak 1849-ben szűnt meg.

1831-ben, 1848-ban, 1866-ban kolera is pusztította a népet. A természeti csapások sem kerülték el őket, úgyhogy 1866-ban éhínség pusztított. Sok család elszegényedett, Moldvába kellett menni a kenyérkeresőknek. A bojárok tavasszal előleget osztottak a munkára szegődötteknek, akik ezzel elkötelezték magukat nekik. A „móduvások” százai keltek útra minden tavasszal. Nehéz szívvel énekelték a panaszos búcsúéneket:

*„Édesanyám édes teje,
Keserű a más kenyere.
Keserű es, savanyó es,
De még néha panaszos es.”*

Sok túrós málét, faszujka levest kellett megenniük, hogy valamit megtakarítsanak.

1882-ben országos mozgalom indult meg az akkori Magyarországon a székelyek visszatelepítésére. Helyet az Al-Duna mentén jelöltek ki nekik, a szabályozással felszabadított földeken, kincstári birtokokon. 1883 tavaszán meg is indult a nagy kivándorlás, „a nagy menés”. Kb. 4000 lélek kelt útra, hagyta el immár harmadik alkalommal tűzhelyét, otthonát.

1883. március 30-án indult el az első csoport, május 11-én pedig a második. A harmadik aratás után indult útnak. Hertelendyfalván, Székelykevévén, Sándoregyházán telepedtek le. Az új helyen is sok munka és szenvedés jutott ki a telepeseknek. Maguknak kellett a termőterületet az erdtől elragadniuk. A fa az uraságé, a föld a telepeseké lett. A mo-

csaras, lápos vidék lecsapolása is rájuk várt. Sokan nem bírták megszokni az új körülményeket, visszafordították szekerek rúdját Bukovina felé. Akik itt maradtak, szép falvakat építettek, széles, egyenes utcákkal, fasorokkal, szép házakkal.

A kivándorlás nemcsak 1883-ban folyt, hanem még később is, a világháborúig, sőt még azután is útnak indultak rajok és magános kitelepülők.

1.1. Még a régi lakóhelyükön s később, Moldvában és Bukovinában is, mindig más népekkel éltek együtt székelyeink: románokkal, németekkel, szláv népekkel. Mindig jól megértették egymást, nagyobb összeköttetésekről nem szól az emlékezet. Az együttélés során sokat tanultak egymástól gazdasági, társadalmi kérdésekben. Természetesen nem maradhatott nyomtalanul az együttélés nyelvi síkon sem. Főleg a szókincs mutatja a közvetlen érintkezést, lévén a nyelv legérzékenyebb része.

1.1.1. Bennünket jelen pillanatban a román kölcsönszavak érdekelnek, a többivel nem foglalkozunk.

Szabó T. Attila szerint „... a magyar—román érintkezés a legrégebb időktől kezdve elsősorban a jobbágy-, illetőleg zsellér sorban élő román és magyar parasztság között volt a legközvetlenebb és legállandóbb...”¹

A román és székely szegényemberek egyformán ki voltak szolgáltatva gazdaságilag, társadalmilag. Együtt élve, együtt dolgozva, egymásra utalva feudalizmus korabeli, jobbágyi-zselléri kötelezettségeik teljesítése közben, sok mindent eltanultak egymástól. A munkafolyamattal, tárggyal, eszközzel stb. átvették annak nevét is, mert ez könnyebb volt, mint új nevet találni anyanyelvükön.

A román nép és a magyarság Erdély, a Bánság, a Partium területén közvetlen érintkezésben volt. Székelyeink ezenkívül Moldvában is, Bukovinában is közvetlen kapcsolatban voltak román földesurakkal és dolgozókkal. Így az együttélés, a kapcsolat egészen 1883-ig tartott.

1883 után kiszakadva a régi környezetből, más földre, más vidékre, más népek közé kerülve székelyeink nem felejtették el, hanem konzerválták nyelvüket. Ezzel lehet magyarázni, hogy még napjainkban is szépszámú román kölcsönszót lehet összeszedni nyelvükben.

1.2. Szabó T. Attila és munkacsoportja a román kölcsönszókat tárgyalva 2 nagy réteget különböztet meg: feudalizmus kori és feudalizmus utáni réteget. A mi székelyeink nyelvében zömmel feudalizmus koriak találhatók. A Szabó T. Attilától felsorolt XV. század eleji, XVI. századi szavak nagyobb része nálunk is megtalálható. Azonban a Pápai Páriz Ferenc latin—magyar, magyar—latin szótárában (első kiadása 1708-ban jelent meg, de még 5 kiadást ért meg), mely „a XVII. század végi és XVIII. század eleji erdélyi magyar köznyelv alapvető szókészletét foglalja magában”², szerepel a román eredetű vagy román közvetítéssel kapott kölcsönszók nagy része is. Az itt felsoroltak is kimutathatók székelyeink nyelvében.

Hogyan lehetséges ez?

Tudott dolog, hogy a periférikus nyelvjárások konzerválják a régit. Ezenkívül székelyeink az új környezetben más nyelvjárást és nyelvet beszélők közé kerülve, nyelvjárási és népi szigetként élve megtartották régi nyelvüket, így szókincsük román kölcsönszórétegének java részét is.

Csak azért java részét, s nem mindet, mert időközben az új társadalmi-gazdasági körülmények között nem volt rájuk szükség, lassan feledésbe merültek.

A megőrzött román kölcsönszók egy része nyelvjárási szintről került be még az erdélyi köznyelvbe, Moldvában pedig a moldvai román nyelvjárással való közvetlen kapcsolat közvetlen átvételt eredményezett. A kölcsönszók között tehát van olyan, amelyik az erdélyi román nyelvjárásból került be, mások viszont a moldvai helyi román nyelvjárásból, mint „népi közvetítésű szavak” (Szabó T. Attila). A román nyelvjárás-történet szempontjából is értékesek ezek az adatok! A román szótörténeti kutatások nem hanyagolhatják el ezeket az archaikus alakokat.

Annak ellenére, hogy ezek a szavak nem mind román eredetűek, csak román közvetítéssel kerültek be, a közvetlen átadó nyelv volt a román, a Bárczi-féle meghatározás⁹ szerint mégis román kölcsönszóknak kell tekintenünk őket. Sok köztük nyilvánvalóan szláv eredetű, mégis a román kölcsönszavak közt tartjuk őket számon.

Ezek a szavak olyan szívósan tapadtak a szókincshez, hogy a román környezetből való kiszakadás után is tovább éltek, nem egy még szócsaládot is fejlesztett, toldalékolással, összetétellel belealakult a szókincsbe, az alapszók rétegébe.

1.3. Műfaji szempontból nézve ezeket a szavakat, kevés szerepel a verses népköltési alkotásokban; annál több viszont a mindennapi élet nyelvében, a prózai műfajokban.

1.4. Mi került át?

„Egészen érthető..., hogy éppen a népi életben állandó, közvetlen érintkezés rendjén egyik nyelvből a másikba a nép anyagi és szellemi műveltségének mindennapian jellegzetes szóanyaga terjedt át egyik nyelvből a másikba, és nem a magasabb műveltség szavai. Ezért van az például, hogy a magyar nyelv román eredetű feudalizmuskori kölcsönszavainak legnagyobb része is a rokonsági kapcsolatok, a növényvilág, az állattartás, a mező- és erdőgazdálkodás, a táplálkozás, a ruházkodás és a népi vallásosság, illetőleg babonáskodás, valamint a népi szokások köréből került ki, jóval kevesebb a magasabb szellemi művelődés köréből bekerült kölcsönszó.”⁴ Ehhez hozzáfűznénk még néhány testrész nevét, a ház és környékére, közlekedésre, mértékegységekre, katonáskodásra vonatkozó szót.

2. Szófaji szempontból elemezve ezeket a szavakat, azt kell megállapítanunk, hogy aránytalanul nagy a főnevek száma, kevés az igéké, még kevesebb a mellékneveké, elenyészően csekély a többi szófajhoz tartozó szó.

Átvett főnév:	231
melléknév:	5
ige:	11
más szófaj:	6

2.1. Morfematikus felépítésüket vizsgálva megállapítható, hogy a tőszavak dominálnak.

Tőszavak száma:	232
Származékszavak száma:	17
Összetételek száma:	4

Érdekes megjegyezni, hogy az igék közül a legtöbbször a *pacil* ige fordul elő. Mind a mindennapi beszédben, mind az igényesebb elbeszélésben, mesében gyakori.

2.2. Jelentésüket nézve e szavak többségükben a román nyelvben, illetve a moldvai nyelvjárásban használt jelentéssel honosodtak meg. Ritka a jelentésváltozás. Pl. burlák = részeges, r. burlac = agglegény; buzató = ajak, száj, r. buză = ajak; csákia = korcsolya, r. ciogela = gyalogszán; fota = finom szövet, r. fota = gyári anyagból készült lepelszoknya; csiszla = összepótlás, r. cisle = adókivetés stb.

2.3. A román kölcsönszavak *hangalakját* figyelve Márton Gyula tüzetes, rendkívül alapos, nagy felkészültséggel megírt munkájának a megállapításait teljes egészében el kell fogadnunk, annál is inkább, mert kiváló ismerője a kérdésnek, s neki minden román nyelvű segédeszköz a rendelkezésére állt (Román Nyelvatlasz, a román nyelvjárások leírásai, szótárak stb.) Munkája a román kölcsönszavak hangtani változásainak legalaposabb tárgyalása.

Néhány jellemző vonást említsünk meg azért az átvett szavak hangalakját illetően. Említésre méltó pl., hogy a mássalhangzó torlódást a szó elején elég gyakran felbontják, mint általában a székely nyelvjárások. Ilyenkor ejtéskönnyítő é ~ ë ~ i kerül a szó elejére: éspirt ~ ispirit < spirit, észtena < stina, észtrázsa < strázsa; csak kevesebb esetben alkalmaznak hangbetoldást: kaláka < kláka, ritkábban esik ki az egyik mássalhangzó: fluieră > furulya.

A román nyelvben meglevő sajátos hangok, melyeknek nincs magyar megfelelőjük, hanghelyettesítéssel kerültek be, pl.: ä, î, i, t', l', d', n', és a diftongusok stb.

A palatoveláris összhangra törekvés minimális a kölcsönszavakban.

2.4. A kölcsönszavak *alaktani beilleszkedéséről* azt a legfontosabb ténnyt kell megállapítani, hogy a főnevek, melléknevek elveszítették nyelvtani nemüket, valamilyen deklinációhoz tartozásukat, de beilleszkedtek a magyar névszók tőtípusainak rendszerébe, ami nem egyszer a tövégi mássalhangzó és egyes magánhangzók elhagyásával, a diftongusok monoftongizálásával vagy hanghelyettesítéssel járt. A főnevek kevés kivétellel egyes számban kerültek át. A többes számú átvételnek Márton Gyula szerint az lehetett az oka, hogy a helyi román nyelvjárásban is csak többes számú alakja volt, vagy esetleg mind a kettőt használták.

Az igék, megtartva az igetövet, a magyarban -l igeképzővel alakultak be, amint azt már Bárczi Géza is megállapította.⁵

Az átvett elemek beilleszkedtek az átvevő nyelv alaktani rendszerébe, ugyanazok a végződések járulnak hozzájuk, mint a többi elemhez. Az igék pl. alanyi és tárgyias személyragozásban használatosak, noha a románban ilyen nincs.

Az átvett szavak is a magyar *szóalkotási módok* szerint vesznek részt a szóalkotásban.

J E G Y Z E T E K

¹ Szabó T. Attila: *Anyanyelvünk életéből*. Válogatott tanulmányok, cikkek I. Kriterion, Bukarest, 1970. 210 l.

² Melich János: *A magyar szótáriródalom*, Ny. F. 46. sz. 175. l.

³ Bárczi Géza: *A magyar szókincs eredete*, Budapest, Tankönyvkiadó, 1958. 48. l.
„... a jövevényyszó abból a nyelvből származottnak tekintendő, mely a közvetlen átvétel volt, feltéve, hogy ez eldönthető.”

⁴ Szabó T. Attila: *Nyelv és múlt*, Kriterion, 1972. 94. l.

⁵ Bárczi Géza: *A magyar szókincs eredete*, Második, bővített kiadás, Tankönyvkiadó, Budapest, 1958. 122. l.

SZÓTÁR

- ádrésza ~ ádrész fn. „cím”
 r. adresă
 ádvokát fn. „ügyvéd” r. advocat
 ákt fn. „írat” r. act
 álivánka ~ alevánka fn. „tejjel
 kevert kukoricalisztból sültött
 palacsinta” r. alivancă
 ángria fn. „légy, bogár”
 r. anghirie
 árdéj fn. „paprika, édes paprika”
 r. ardei
 áreszt fn. „börtön” r. arest
 ármáta fn. „hadserég” r. armată
 bába fn. „öregasszony” r. babă
 bács fn. „juhász” r. baci
 bacsu fn. „bácsi, öregember,
 nagybácsi” r. baci
 bádzse ~ bágyë fn. „báty”
 r. bade — idősebb ember
 megszólítása
 bája fn. „fürdő” r. baie
 balán mn. „világos színű, fehér”
 r. bălan
 bálérka ~ badérka fn. „kis
 hordó” r. balercă
 baléga fn. „trágya” r. baligă
 bálmos fn. „édes juhsavóban
 főzött puliszka” r. balmoş
 balót fn. „bála, köteg” r. balot
 banéta fn. „szurony” r. baionetă
 bánka fn. „pad” r. bancă
 bərbécs fn. „kos” r. berbec,
 berbec
 bésika fn. „vízhólyag”
 r. băşică = hólyag
 bivól fn. „bivaly” r. bivol
 bojér fn. „földbirtokos, bojár”
 r. bojer
 bokáncs fn. „bakancs” r. pl.
 bocanci
 bombonye fn. „cukorka” r. pl.
 bomboane
 bondár fn. „darázs, dongó”
 r. bondar
 borsor fn. „üst”
 r. borşer = bődön
 bosztán fn. „tök, dinnye”
 r. bostan
 bosztánreszelő fn. „tökreszelő”
 bosztányos rétes fn. „tökös rétes”
 brinza ~ brindza fn. „túró”
 r. brinză
 budáka fn. „tejet altató faedény”
 r. mold. budacă
 budzáta fn. „ajak, száj”
 r. buzat, -a mn. = vastag ajkú
 bukét fn. „virágcsokor” r. buchet
 bukluk fn. „bonyodalom”
 r. bucluc = baj, veszekedés,
 kellemetlenség
 bung fn. „gomb” r. bumb, mold.:
 bung
 burdé fn. „putri, kunyhó” r. bordei
 burdú fn. „túró tartó tömlő”
 r. burduf ~ burduk
 burlák mn. „részezes,
 erkölcstelen,,
 r. burlac = agglegény
 buszujok fn. „bazzsalikom”
 r. busuioc
 buzató fn. „száj, ajak”
 r. buză = ajak
 buzdogán fn. „buzogány”
 r. buzdugan
 buzsor fn. „bazzsarózsa” r. bujor

cándera fn. „lécdarab”
 r. țandară
 carinakert fn. „sövénykerítés
 a szántó fele”
 r. țarina = mező, szántó
 ciba isz. kutyaúzó szó r. țiba
 cigár fn. „cigaretta” r. țigară
 cincár fn. „szúnyog” r. țințar
 cucuj fn. „mellény”
 r. țuțuian = erdélyi juhász
 cuhál fn. „nagy zsák” r. nyj.
 țuhal
 cujka fn. „pálinka” r. țuică
 csáj fn. „tea” r. ceai
 csákia fn. „korcsolya”
 r. cioaclă = gyalogszán
 csársáf fn. „gyolcslepedő”
 r. cearșaf = lepedő
 csércse fn. „fülcimpa, fülönfüggő”
 r. cerce
 csérge fn. „gyapjú pokróc”
 r. cergă
 cserkebala fn. „körhinta”
 r. cerc = kör
 csimpoja fn. „bőrduda” r. cimpoi
 csimpojás fn. „bőrdudán játszó
 személy”
 csintura fn. „széles derékszíj”
 r. centura
 csiszla fn. „összepótlás (pénzé)”
 r. cislă = adókirovás
 csobány fn. „juhász, pásztor”
 r. cioban
 csobotár fn. „csizmadia”
 r. ciobotar
 csokán fn. „1) kalapács, 2) decis
 üveg” r. ciocan = kalapács
 csoráp fn. „gyapjú harisnya,
 harisnya” r. coirap
 csorba fn. „moslék”
 r. ciorbă = havas eső
 csuma fn. „1) pestis, 2) álarcos
 ember” r. ciurma = pestis
 csupërka fn. „gomba” r. ciupercă
 dá hsz. „igen” r. da
 darabonca fn. „talicska”
 r. tărăboanță
 dërënduca fn. „lárma”
 r. dirinduță

deszkendál tn. ige „énekel, ráolvas
 vkire” r. descînta = ráolvas
 dezertor fn. „szökevény”
 r. dezerta igéből = megszökik
 diják ~ gyiják fn. „íródiák,
 írástudó” r. diac
 dimilia fn. „16 literes véka”
 r. nyj. dimilie
 doftor fn. „orvos” r. doctor
 dorobánc fn. „gyalogos katona”
 r. dorobanț
 dránica fn. „a zsindeleynél
 nagyobb, egymásra szegezett,
 tetőfedésre való deszkalap”
 r. draniță
 dubál ts. ige „bört cserez” r. dubi
 dulák fn. „szekrény, polc, kamra”
 r. dulap = szekrény
 dulcsásza fn. „sűrű cukoroldatban
 eltett gyümölcs” r. dulceăță
 durga fn. „szösz”
 r. drugă = nagyobb orsó
 dushman fn. mn. „ellenség,
 ellenséges” r. dușman
 ేశpár fn. „tűzhely” r. șpar
 ేశpirt ~ ispirt fn. „spiritusz”
 r. șpirt
 ేశztëna fn. „juhakol” r. stîină
 ేశztrázsa fn. „éjjeli őr” r. strajă
 ేశztrungár fn. „juhászbojtár”
 r. strungar
 fág fn. „bükkfű” r. fag
 fácsa fn. „kb. másfél hektárnyi
 terület” r. ny. falce
 faszujka fn. „bab” r. fasole,
 nyj. fásui
 festër fn. „erdész” r. forestier
 ficsura fn. „fiú”
 r. fecior ~ ficior = legény
 fityil fn. „lámpabél” r. fitil
 fityór fn. „legény”
 r. fecior ~ ficior = legény,
 régen: udvari szolgalegény
 fota fn. „finom szövet”
 r. fotă = gyári anyagból varrt
 lepelszoknya
 furuja fn. „síp” r. fluieră
 furtina fn. „vihár, hózivatar”
 r. furtună

fuszta fn. „szoknya” r. fustă
 gáz fn. „petróleum” r. gaz
 galatus ~ valatus fn. „szalmával
 gyúrt sár, melyből falat
 készítenek” r. vâlătuc
 galuska ~ gëluska fn. „töltött
 káposzta” r. gălușcă
 gërla fn. „patak, csatorna” r. girlă
 gica fn. „hajfonat” r. giță
 gránic fn. „határ” r. graniță
 gogos fn. „fánk” r. pl. gogosi
 gudu fn. „sütő (tűzhelyben)”
 r. mold. cotlon
 gurlán fn. „patkány” r. ghiorlan
 gusa fn. „1) begy, 2) golyva”
 r. gușă
 guzgány ~ kuzgány fn. „vakond,
 patkány” r. guzgan
 györgyölin fn. „dália”
 r. gherghină
 há isz. „ejha” r. ha
 háj isz. „gyere” r. hai
 hájdi isz. „gyere, gyerünk”
 r. haide
 halk fn. „fejsze bevágás
 (a ledöntendő fában)”
 r. halcă = rözse, forgács
 halkacska fn. „forgács” r. halcă
 halkolás fn. „fejszével ékelése
 a kivágandó fának” r. halcă
 hambár fn. „hombár” r. hâmbar
 harbuc fn. „görögdinnye”
 r. harbuz
 haricska fn. „árpa szerű mag”
 r. harișcă
 hárpácsika fn. „dughagyma”
 r. arpacică
 hërgëlia fn. „ménes, méntelep”
 r. herghelie
 hucáj fn. „süldő gyerek”
 r. hoț = betyár
 huruba fn. „földalatti pince”
 r. hurubă
 indzsellér fn. „mérnök” r. inginer
 káfé fn. „kávé” r. mold. cafe
 kaláka fn. „közös munka” r. clacă
 kalendár fn. „naptár” r. calendar
 kalik fn. mn. „nyomorék,
 nyomorult” r. calic

kalugyer fn. „szerzetes” r. calugar
 kalup fn. „kaptafa” r. calup
 kámara fn. „szoba” r. cameră
 kaptán fn. „csapda” r. capcană
 karinca fn. „kötény” r. catrința
 karuca fn. „szekér” r. căruță
 kaszap fn. „mészáros” r. nyj.
 casap
 kasztró fn. „lábás” r. castron
 kátolik fn. mn. „katolikus,
 magyar” r. catolic
 kaus fn. „fából készített füles
 merőke” r. căuș
 kische fn. „dohányzacskó” r. chisea,
 mold. chise
 klápa fn. „szemhéj”
 r. clapă = fedő
 kléstye fn. „harapófógó” r. clește
 kocsorba fn. „szérvonó”
 r. cociorbă
 kokojsza fn. „vörös áfonya”
 r. coacăză
 kókis fn. „pattogatott kukorica”
 r. cocoș
 kompona fn. „kútgém”
 r. cumpănă
 komponás kút fn. „gémeskút”
 kontrakt fn. „szerződés”
 r. contract
 koperta ~ kuferta fn
 „levélboríték” r. copertă
 korázs fn. „bátorság” r. coraj
 kozsok fn. „rövid bunda” r. cojoc
 körpöl ts. ige „javít, foltoz
 (egészséget)” r. cirpi
 kufer fn. „láda, koffer” r. cufar
 kuptor ~ kuttor fn. „kemence”
 r. cuptor
 kuptordugó fn. „kemencedugó”
 kurászta fn. „főcstej” r. mold.
 coraslă
 kurka fn. „pulyka” r. curca
 kutija fn. „doboz” r. cutie
 kutruca fn. „1) kemence zug, sut,
 2) kamra” r. cotruța
 liliják fn. „orgonavirág” r. liliac
 liváda fn. „1) gyümölcsös,
 2) mező” r. livadă
 lunka fn. „liget, berek” r. luncă

- macsuka fn. „furkósbot”
r. măciucă
- mágázin fn. „gabonás, raktár”
r. magazin
- málé fn. „puliszka”
r. mălai = kukoricaliszt,
kukoricakenyér
- mamaliga fn. „puliszka”
r. mămăligă
- márka fn. „bélyeg” r. marcă
- masina fn. „cséplőgép, gép”
r. mașină
- memontán hsz. „rögtön”
r. la moment
- mogyila fn. „domb, halom,
határdomb” r. movilă ~ mogilă
- moriska fn. „rosta,
gabonatisztító” r. morișcă
- moszor fn. „fonalcsévelő cső”
r. mosor
- muszorka fn. „guriga” r. mosor
- murga fn. „pejszínű ló, csikó”
r. murgă
- oficér fn. „tiszt” r. ofițer
- oglinta fn. „tükör” r. oglindă
- orda fn. „a juhsajt készítésekor
visszamaradt édes túró” r. urda
- otylár fn. „szemüveg” r. ochelari
- pacil tn. ige „történik vkivel vmi,
megjár” r. păși
- pácska fn. „csomag (dohány)”
r. pac
- pakét fn. „csomag” r. pachet
- pakura fn. „petróleum” r. păcură
- pakurás lámpa fn. „petróleum
lámpa”
- pakurár fn. „juhász” r. păcurar
- palamár fn. „harangozó”
r. palamar
- pántálon fn. „nadrág” r. pantalon
- pántof fn. „cipő” r. pantof
- papula fn. „ajak”
r. papura = vékony levelű
gyékény
- pásog tn. ige „törődik,
kíváncsozik” r. îmi pasa
- patlatszika ~ patladzika fn.
„paradicsom” r. pătlăgică
- pészternák fn. „pasternák”
r. păstirnac
- pitán fn. „kukoricaliszból sült
kenyér” r. pită = rozskenyér,
gyengébb minőségű kenyér
- pláfon fn. „mennyezet” r. plafon
- pojána fn. „erdei tisztás”
r. poiană
- pótyere tn. ige „bír, -hat, -het”
r. pot, putere, putat
- prikulics fn. „mesebeli
szörnyszülött”
r. pricolici ~ priculici
- primil ts. ige „kap, megkap”
r. primil
- priváta fn. „illemhely” r. privată
- prozsina fn. „rég mértékegység
a földmérésnél (26,70 m²)”
r. prăjină
- puja fn. „kisgyerek”
r. pui = fióka
- punga fn. „erszény, zacskó”
r. pungă
- putina ~ putinya fn. „fabödön”
(túrós) r. putină
- radina fn. „komatál” r. rodină
- rečeta fn. „recept” r. rețetă
- recsitura fn. „kocsonya”
r. răcitură
- rekrut fn. „újonc” r. recrut
- reterát fn. „árnyékszék”
r. retiradă
- rezes fn. „saját földdel rendelkező
szabadparaszt a feudalizmus
korában” r. răzes
- režsnice fn. „kézi daráló, kézi
malom” r. rișniță
- rodina fn. „komatál” r. nyj. rodina
- róla fn. „takaréktűzhely sütője”
r. rolă
- servet fn. „kendő, dísztörülköző”
r. șervet = asztalkendő, nyj.
törülköző
- skola ~ szkola fn. „iskola”
r. școală
- sofron fn. „szín, fészter” r. șopron
- sorompoj fn. „elhasogatott fa”
r. șarampoi

sufla fn. „1) sütőlapát, 2) kamra, szín” r. suflă = nagyobb lapát
 szála fn. „előszoba féle” r. sala
 szervil ts. ige „szolgál”
 r. servi = szolgál, működik
 szikán fn. „agyag” r. sigă = homokkő
 szokmán fn. „kabát, köpeny”
 r. sucman = daróc kabát
 szufuj fn. „lapát” r. nyj.
 suflă = nagyobb lapát
 szulák fn. „fullánk”
 r. sulac = nagyobb fajta ár
 szuma fn. „összeg” r. sumă
 szupa fn. „leves” r. supă
 taraba fn. „vágótőke” r. taraba =
 vándorkereskedő kisasztala
 táti fn. „apa” r. tată, moldv. tati
 tésztámént fn. „végrendelet”
 r. testament
 tigája fn. „vaslábás” r. tigiaie
 tóka fn. „faharang a görögkeleti
 ecclesiában” r. toca
 tókál ts. ige „harangot helyettesítő
 falapot ver, kelepel” r. toca
 trészura fn. „kocsi” r. trăsura
 trifoj fn. „lóhere” r. trifoi
 tyirija fn. „bér, fuvar” r. chirie
 urál ts. ige „ünnepi jókívánságot,
 rigmust mond” r. ura
 vatáf fn. „ispán (régén,
 a legények vezetője, tánc,

lakodalom felelőse”
 r. vâtaf ~ vâtav
 vatomán fn. „kisbíró” r. vatoman
 verka fn. „lánc rönkök
 összeerősítésére” r. verigă
 vevërica fn. „mókus” r. veverița
 vityil fn. „uradalmi intéző
 (régén)” r. vechil
 vizita fn. „orvosi vizsgálat”
 r. vizită = látogatás, orvosi
 vizsgálat
 vizital ts. ige „megvizsgál
 (beteget)” r. vizita
 virkolics fn. „kísértt”
 r. vircolac ~ vircolic
 vlagyika fn. „püspök” r. vlădică
 vornyk fn. „vőfély” r. vornic
 zahár fn. „cukor” r. zahăr
 zeton fn. „a folyóvíz mélyebb,
 csendesebb, halászatra alkalmas
 ága” r. zăton
 zavor fn. „retesz” r. zăvor
 zila ~ zina fn. „tündér” r. zină
 zükdölögő fn. „birkán levő
 kolomp” r. zurgălău
 zsár fn. „szén, parázs” r. jar
 zsendice fn. „az oltott juhtej
 frissiben felforralt édes savója
 túrójával együtt” r. jintiță
 zsilep mn. „nedves, vizenyős”
 r. jilav
 zsitár fn. „csősz” r. nyj. jitar.

FORRÁSOK

- Márton Gyula: *A moldvai csángó nyelvjárás román kölcsönszavai*, Kriterion, Bukarest, 1972.
 Szabó T. Attila: *Anyanyelvünk életéből*. Válogatott tanulmányok, cikkek, Kriterion, Bukarest, 1970. III. fejezet: A román szókinccshatás vizsgálatához.
 Bárczi Géza: *A magyar szókinccs eredete*. Második, bővített kiadás, Tankönyvkiadó, Budapest, 1958.
 Sebestyén Ádám: *A bukovinai andrársfalvi székelyek élete és története Madéfalvától napjainkig*, Szekszárd, 1972.
 Dr. Alexi György: *Román nyelvtan*, Budapest, 1920.
 Berényi P. Ilona: *Tájszavak, babonák stb. Skorenovácáról*, kézirat.
 A 3 székely faluban Matijevics Lajos docenssel közösen és egyedül gyűjtött szövegek.

